

The article analyzes the positive changes in the section «Types of publications on the nature of the information sign» updated DSTU 3017 in 2015. The article also comments some inaccuracies and contradictions in the presented classification.

Key words: typology of publications, types of publications, criteria, principles and methods of classification of publications.

УДК 37.015.2:811.111:81'25

О. В. ХАРЧУК
кандидат філологічних, доцент

ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ (1990-2015 РОКИ)

Стаття присвячена оглядові навчальних видань і наукових досліджень з питань перекладознавства і редагування перекладу за період з 1990 по 2015 рік.

Ключові слова: редагування, переклад, редагування перекладу, помилки перекладу, теорія редагування перекладу.

*Читати поганий переклад доброго твору –
все одно, що насолоджуватися прекрасними
краєвидами, заваленими купами сміття*
К. Ботанова, *Книжка, якої не існує**

Про важливість перекладної літератури в сучасному житті говорити сьогодні, здавалося б, немає потреби: вартісні переклади світової літератури не встигають покритися пилом на книжкових полицях крамниць або бібліотек.

Мета статті – на основі аналізу неперіодичних і періодичних видань, присвячених проблемам редагування перекладних текстів, показати здобутки у сфері редагування перекладів.

Актуальність публікації визначається потребою активізувати зусилля українських учених, фахових редакторів у дослідженні питань перекладів світової літератури на українську мову.

Редагування перекладної літератури в незалежній Україні не починалося з нуля, а лягло на багатий ґрунт перекладознавства, теорії видавничої справи і редагування. Українська школа перекладознавства дала багато перекладачів-віртуозів, які назавжди будуть взірцем перекладацької майстерності, а також тих сподвижників, хто наприкінці минулого, ХХ, століття і зараз, у перші десятиріччя нового, ХХІ, відкриває для українського читача кращі набутки світової літератури національною мовою, а для іноземного люду – українське художнє слово. Для перекладної літератури безвізовий режим існує ще з часів Київської Русі.

---

* Дзеркало тижня.– № 3 (632) 27 січня. – 2007. – С. 19

Неперіодичні видання, присвячені редагуванню перекладів (а це підручники, посібники, монографії, курси лекцій), висвітлюють різні аспекти роботи редактора з перекладними текстами. Почнемо з **підручників і посібників**, бо саме вони відіграють неабияку роль у формуванні майбутніх редакторів перекладу. Так, у посібниках В. В. Губарця [7; 8] розкрито суть та проаналізовано *методику редакторської роботи з текстами різних видів* перекладної літератури, подано принципи редагування перекладів поезії, художньої прози, драматургії, наукової та науково-популярної літератури, публіцистики. Автор переконаний, що процес редагування має відбуватися у двох напрямках: авторське редагування, тобто редагування тексту перекладу самим перекладачем, і власне редакторська робота. Увага дослідника зосереджена і на *мовностилістичних засадах відтворення та редагування іншомовних текстів*, у навчальному посібнику також подано практичні рекомендації редакторові і перекладачеві.

Питанням теоретичних засад створення перекладу і редагуванню відтвореного тексту присвячено посібник М. С. Зарицького [13]. Важливо, що в практичній частині видання автор пропонує *завдання на вироблення умінь і навичок перекладати та редагувати іншомовні тексти*.

У навчальному посібнику М. А. Венгрєнівської [2] на матеріалі української і французької мов розглянуто особливості редагування перекладних текстів різних стилів і жанрів, а також *проблеми порівняльної стилістики двох мов*.

Уміння перекладати тісно пов'язане з особливостями редагування перекладного тексту. Тож для становлення редактора-професіонала неабияке значення має знання теорії і практики перекладу. У новому посібнику з перекладознавства для майбутніх студентів-перекладачів С. І. Терехова, крім іншого, аналізує *типи, види, методи, способи і прийоми перекладу*, а також визначає ті *якості, які повинен мати майбутній перекладач*, і вимоги, які ставляться до перекладів різних видів [76].

Теорії і практиці перекладу з французької мови присвячено матеріал підручника О. І. Чередниченка та Я. Г. Ковалю [86]. Для студентів спеціальності «Переклад» Ю. О. Шепель та А. В. Чернова видали навчальний посібник з літературного редагування і стилістики [87]. Особливості граматики і лексики при перекладі з англійської мови на українську висвітлено у навчальному посібнику науковця і поета В. К. Шпака [89].

Безперечно, не всі посібники з перекладу розглядають питання редагування друготворів, але в кожному з них редактор зможе віднайти багато корисних порад, методів, правил роботи з текстом, які не можна порушувати.

Теорія, історія і практика перекладу подана в підручнику І. В. Корунця [22]. Автор вибудував підручник так, щоб читач зміг самостійно опанувати матеріал з важливих питань перекладу з української мови на англійську, серед яких загальнотеоретичні та методичні проблеми; *історія розвитку європейського і українського перекладу; лексико-граматичні особливості перекладу; труднощі перекладу з англійської мови на українську* і навпаки.

Важливо, що всі правила перекладу в підручнику формулюються лаконічно доступною англійською мовою та ілюструються достатньою кількістю прикладів.

Маємо серію навчальних посібників з перекладу, які охоплюють матеріал семи міжнародних організацій – ООН, ЄС, ОБСЄ, НАТО, АСЕАН, СОТ, МВФ [47; 59], а також навчальні посібники, присвячені *перекладові на українську мову наукової літератури* різних галузей знань: англійської *економічної* [49; 50], *громадсько-політичної* [47; 48; 59]; *психологічної* [51], *технічної* [18; 52], *юридичної* [53].

Важливо, що в досліджуваній період публікувалися не лише підручники і посібники, а й *курси лекцій*. Так, курс лекцій О. В. Ребрій [43] розрахований на студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» денної форми навчання факультету іноземних мов і пропонує теоретичні засади та *практичні рекомендації з редагування текстів перекладів*, що є необхідною складовою формування професійної компетенції майбутніх перекладачів з іноземної мови на українську. Питання редагування розглядаються в контексті перекладацької норми та оцінки якості перекладу. Курс складається з двох частин: у першій подано загальнотеоретичні засади редагування перекладів; у другій – практичні поради щодо редагування перекладів науково-технічних текстів українською мовою. Перша і друга лекції ґрунтуються на відповідних розділах навчального посібника З. В. Партика «Загальне редагування: нормативні основи» (Львів, 2006), а матеріал для другої частини курсу взятий з poradника Н. Ф. Непійводи «Сам собі редактор» (Київ, 1998). Основою решти курсу є класичні та сучасні теоретичні напрацювання провідних вітчизняних і зарубіжних авторів з проблем редагування, теорії перекладу, мовознавства та літературознавства.

Знаємо, що Н. М. Миронюк, відомий фахівець у сфері культури мови й практичної стилістики, розробила авторський посібник, за яким читає курс «Редагування текстів перекладу». На жаль, ознайомитися з цим виданням важко, оскільки воно не перебуває в широкому доступі [26, 48].

Редагуванню перекладної літератури присвячено і *монографічні дослідження*. Так, цікавою для допитливого редактора може бути монографія М. Б. Лановик [29], присвячена художньому перекладу. В ній автор аналізує *переклад як вид інтерпретації*, що свідчить про відносність будь-якого перекладу, навіть авторського.

У монографії О. І. Чередниченка «Про мову і переклад: мова в соціокультурному просторі, переклад як міжкультурна комунікація» [85] проаналізовано передумови для зміни ціннісних орієнтацій у національних мовах, що викликаються процесами глобалізації, а також роль і *функції перекладу у глобалізованому світі*. Автор застерігає проти тих небезпек, які призводять до розмивання цілісності мовно-культурного простору, критикує мовні «покручі» при перекладі з англійської мови на українську і пропонує влучні і доцільні питомо українські варіанти. На переконання автора монографії, «переклад як засіб міжмовної комунікації безпосередньо впливає на стан літературної норми цільової мови, оскільки він виконує функцію

своєрідного фільтра, який пропускає все корисне, потрібне і затримує те, що руйнує її національний характер. Отже, головне завдання перекладача як посередника між мовами і культурами полягає в тому, аби, збагачуючи власну мову і таким чином, впливаючи на еволюцію літературної норми, не допустити її зникнення в глобальному просторі» [85, 169].

У науковій літературі з редагування багато уваги приділено **творчому аспекту перекладу і редагування**. У монографічному дослідженні О. В. Ребрій [73] виокремлено і проаналізовано три сучасних концепції творчості у перекладі – моноцентричну, текстоцентричну та діяльнісноцентричну. У монографії наголошується, що творчість – провідна онтологічна властивість перекладу. Автор аналізує проблеми, зокрема, широкого та вузького розуміння перекладацької творчості, мовних перекладацьких труднощів як джерела реалізації творчого потенціалу перекладів, а також природи і типології перекладацьких труднощів. Редакторові без таких знань годі й говорити про якісне редагування перекладного тексту.

Не можна обійти увагою ґрунтовну працю М. В. Стріхи «Український художній переклад: між літературою і націєтворенням», в якій досліджено **місце перекладу в розвитку української культури, витоки перекладу, долі перекладачів і їхніх творів, ґрунтовний аналіз перекладних текстів**. Автор говорить і про роль редактора у друготворах [71].

Цікаві наукові розвідки з широкого спектру питань, пов'язаних із перекладом і редагуванням вторинних текстів маємо в **періодичних виданнях**. Так, Н. Ю. Воевутко [5] окреслила **загальні підходи до проблеми редагування перекладів у сучасному українському перекладознавстві** і зробила висновок про те, що часто «питання редагування перекладів висвітлюється як несаможісна складова загальної редакційної роботи та з позицій потреб видавництва. Однак існують спеціалізовані праці, як редакторські, так і перекладознавчі, спрямовані саме на вирішення теоретичних і практичних питань редагування перекладів» [5, 205].

Досліджується і **термінологія науки про редагування перекладу**. У статті Ю. В. Косинської [26] читаємо: «Першим кроком до розкриття сутності й формулювання принципів редагування перекладної літератури на сучасному етапі є розгляд термінологічного підґрунтя, яке сприяє уніфікації трактувань і розуміння відповідної діяльності» [26, с. 140]. На солідному науковому матеріалі автор аналізує такі поняття-терміни, як *переклад, похідний текст, вторинний текст, друготвір, твір перекладною мовою, транслят*, а також *переклад адекватний, успішний, тотожний, точний, еквівалентний*; дає визначення поняттю *редагування перекладу* як етапу «редакційно-видавничого процесу, протягом якого відбувається аналіз тексту перекладу з метою його якнайбільшого наближення до оригіналу за змістом, стилем, формою та комунікативним ефектом, а також удосконалення мовного втілення перекладу, що забезпечує адекватне функціонування оригіналу в іншому середовищі» [26, 143]. У статті виокремлено і визначено поняття *дискурсу, інтерпретації, прагматики редагування перекладної літератури*, а також наголошено, що

«кожен переклад з метою поліпшення його якості повинен опрацьовуватися не тільки безпосередньо перекладачем, а й редактором» [там само].

Ю. В. Косинська аналізує також *роль редактора в якісному виданні перекладних текстів* [23] і переконує, що «...ідеальна модель удосконалення перекладних текстів має включати три основні етапи, а саме: редагування автором першотвору (якщо немає об'єктивних причин, які унеможливають цей процес, наприклад, значний часовий проміжок між написанням твору та його перекладом); редагування перекладачем; професійне редагування видавничим працівником» [23, 205]. І далі показує *основні завдання редагування перекладу*: «У контексті розподілу відповідальності учасників підготовки перекладних творів до друку... кожен із них (і перекладач, і автор оригіналу, які здійснюють авторське редагування, і літредактор, який редагує з позиції читача) повинен бути націлений на збереження прагматичного потенціалу першотвору та забезпечення досконалого мовного оформлення вторинного тексту, оскільки тільки за умови злагоджених дій відмінність у мисленні осіб, залучених до опрацювання перекладу, може стати запорукою його високої якості» [23, 205].

Досвід літературного редактора українсько-німецького перекладу проаналізовано М. Л. Іваницькою. На прикладі роботи редактора німецького видавництва «Suhrkamp» Катаріни Раабе над перекладом німецькою мовою і редагуванням збірки есеїв Ю. Андруховича під назвою «Остання територія», а також інших творів автора показано, як редактор сприймає текст: «К. Раабе сприймає текст з позицій цільової аудиторії безвідносно до мови оригіналу (вона як літературна редакторка опікується перекладами з російської, української, польської, білоруської мов), серед її мотивів – привернення уваги до нового автора та невідомого куточка Європи. Напевне, ця новизна оцінюється нею як достатня, а інакшість формулювання думок, притаманна українській мові порівняно з німецькою, надмірно очужила б, на її думку, текст перекладу. Тому головними вимогами редакторки, окрім, безперечно, близькості до оригіналу, є плинність тексту цільовою мовою та повна відповідність її узусу, що серед іншого служить критерієм читацького зацікавлення» [16, 106]. З аналізу діяльності редактора німецького видавництва автор статті робить висновки про завдання редактора як гравця на українсько-німецькому перекладацькому полі: «1) з точки зору видавництва літературний редактор є експертом певної літератури: саме він обирає твір для перекладу, аргументує цей вибір та супроводжує переклад аж до готової версії; його рішення щодо окремих явищ тексту перекладу важить не менше, аніж рішення перекладача; 2) текст перекладу виявляється компромісом між версією, здійсненою перекладачем, пропозицією літературного редактора та думкою автора щодо відтворення певних елементів тексту оригіналу; 3) рівень впливу літературного редактора на остаточну версію перекладу є неоднаковим у різних видавництвах і залежить від досвіду та статусу перекладача й редактора, а також від політики видавництва; 4) виведення на літературний ринок Німеччини творів сучасної української літератури було і залишається

ризиковою справою, оскільки базується на некомерційних мотивах. Завдяки розумінню К. Раабе багатства й вартості української літератури та активній діяльності з її промоції українських письменників відкривають для себе все більше німецьких читачів, що сприяє порозумінню між нашими народами» [16, 107].

Значення редагування як одного з чинників якісного перекладу проаналізовано Є. А. Гулою. Вона переконливо доводить, що для якісного перекладу авторського редагування тексту замало, перекладач не зможе дати об'єктивну оцінку своїй роботі, а редактор як перший читач авторського тексту ніби випробовує його сприйняття на самому собі. Робота автора під час *саморедагування і подальше редагування перекладу професійним редактором* мають відбуватися у співпраці, бо і авторські, і редакторські виправлення спрямовані на поліпшення якості тексту, досягнення його довершеності [9].

Питанням становлення перекладознавства як науки і теорії редагування перекладів присвячено чимало статей. Зокрема проаналізовано виникнення й розвиток теорії редагування перекладів двох періодів: доби формування теорії [56] і доби авторедагування [57]. Розглянуто наукові концепції (західні й українські) теорії редагування перекладів, визначено спільні та відмінні риси редакторського та перекладацького аналізів. Автор робить висновок, що «жодна концепція сама по собі не відображає сутності практичного процесу редагування перекладів на достатньому науково-практичному рівні» [56, 153] і переконаний, що «для подальшого продуктивного дослідження редагування перекладів логічно обрати окрему від усіх існуючих концепцій двоїсту концепцію, яка полягає в рівному розгляді як редагування, так і перекладознавства й активному пошуку перетину цих наук у межах прикладної науки – редагування перекладів, розумному використанні найкращих надбань попередників» [там само].

Нормативному аспектові редагування перекладів присвятив свої наукові дослідження З. В. Партико [45; 46]. Він визначає *нормативну базу*, на яку може спиратися редактор як перекладного книжкового видання, так і матеріалу, що публікується у ЗМІ, – це загальні, інформаційні, соціальні, логічні, лінгвістичні, психолінгвістичні, видавничі і поліграфічні норми редагування перекладів [45]. З. В. Партико також детально описує загальні і галузеві норми редагування писемних перекладів і показує *співвідношення перекладознавства й теорії редагування* [46].

Про *сучасний стан і перспективи редагування перекладів* читаємо у статті Н. П. Миронюк [30], яка наголошує, що в останнє десятиріччя з'явилося чимало невідредагованих текстів перекладів і переконує в необхідності роботи над перекладами кваліфікованих перекладачів.

Становлення теоретичної думки про редагування перекладів висвітлено в дослідженні Ю. В. Косинської [25], присвяченому *історіографії перекладознавства й теорії видавничої справи та редагування*. Важливість розвідки полягає, зокрема, в тому, що це одне з перших досліджень про

особливості редагування перекладної літератури як наукової проблеми [25, 46-47]. До статті подано солідну бібліографію праць українських і зарубіжних дослідників.

Проблему *впливу особистості перекладача на перекладний текст* досліджено у статті А. М. Науменка. Автор переконує, що в кожному перекладному тексті бачимо: а) перекладача як «особистість з різноманітними іпостасями (ликами): як етнографічна, історична, соціальна, етнічна та ін. істота» [39, 27], б) перекладача як професійну істоту, яка має власні уподобання до прийомів перекладу [39, 30], і в) перекладача, який насичує свій переклад складними, майже герметичними поетизмами, які аж ніяк не відповідають прозорому та традиційному стилю оригіналу» [там само]. Усе це, зрозуміло, руйнує оригінал. Але чи можна уникнути таких впливів? На переконання автора статті, «їх можна лише притишити» [39, 31]. Стаття, переконана, зацікавить кожного небайдужого до своєї роботи редактора.

Про *чинники, які впливають на переклад тексту*, читаємо у статті Ю. В. Кіщенко. Автор визначила серед них змінні й постійні, проаналізувала три основні групи змінних чинників, а саме: «особливості та характер перекладного тексту (функціональна спрямованість, час і місце виникнення, жанрова приналежність тощо); умови, за яких відбувається процес перекладу (усний чи писемний переклад, синхронний, послідовний чи віддалений у часі переклад, строки виконання, наявність додаткової інформації тощо); характеристика осіб, залучених до процесу перекладу (джерело, перекладач, реципієнт перекладу)» [20, 46]. У статті також наголошено, що перекладач має вміти перевтілюватися, сприймати позицію автора тексту і дотримуватися його стилю, чітко уявляти майбутнього одержувача перекладу.

Чимало публікацій присвячено *ролі перекладу в сучасному світі*, впливу перекладів на культурний розвиток людства і значенню роботи редактора над перекладним текстом. Так, маємо статті О. О. Селіванової [65], Р. П. Зорівчак [14], Л. Б. Гречини [6] та ін.

Компетенціям редактора перекладу в міжкультурній комунікації присвячено публікації Р. І. Сегол [60; 61]. Так, дослідниця визначає роль редактора перекладу в кожному з проаналізованих видів міжкультурної комунікації, наголошує на необхідності поглиблення підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у зв'язку з інтеграцією України з Європейським союзом і акцентує на важливості розширення словесно-мовного тезауруса як невід'ємної складової роботи редактора перекладу [61].

Багато статей у науковій періодиці висвітлюють особливості *редагування перекладу окремих видів літератури*. Вагомий внесок зроблено у дослідження актуальних питань редагування перекладу художніх текстів. Так, Д. В. Міронова окреслює функціональний і структурний аналіз під час редагування художнього перекладу, досліджує принципи роботи редактора над творами художньої літератури, звертає особливу увагу на редагування поетичного перекладу [34; 35]. Автор розглядає мовленнєвий акт з погляду його комунікативної настанови і виділяє, зокрема, лінгвістичні та літературні

функції перекладу, врахування яких має важливе значення для редагування [34, 258].

На прикладі української і російської мов Ю. В. Косинська показує роботу редактора над художнім перекладом [28], відзначає повний зіставний аналіз першотвору і друготвору на лексичному рівні як невід'ємну частину процесу редагування, застерігає від нав'язування авторові редактором будь-яких безапеляційних варіантів.

У цікавій і ґрунтовній публікації Н. П. Миронюк проаналізовано вдалі, невдалі, навіть прикрі приклади роботи редактора над перекладом на українську мову роману Раймонда Коурі «Останній тамплієр». У публікації зосереджено увагу на *логічних, структурних, фактологічних засадах редагування*, а також на мові роману. Не лишається поза увагою автора й *етичний та естетичний принципи редагування перекладу*. Автор робить висновок, що такий переклад і таке редагування роману не додадуть авторитету ані перекладачеві, ані редакторові [32]. Інша публікація Н. П. Миронюк присвячена *принципам добору слова з синонімічного ряду, семантичній і стилістичній диференціації синонімів* у перекладі на українську мову роману М. Мітчел «Розвіяні вітром» [31].

Лексичний аспект редагування перекладу висвітлено у статті Н. Л. Кавун [17]. На прикладі сучасних художніх перекладів у дослідженні І. В. Ковальчук показано помилки перекладача, невиправлення їх редактором і наголошено, що така недбалість призводить до нерозуміння авторського тексту і необхідності звертатися до оригіналу [21].

Особливості *роботи редактора над перекладами публіцистичних українськомовних та російськомовних матеріалів у двомовній газеті* показала Ю. В. Косинська [24]. Автор проаналізувала лексичний і граматичний рівень публіцистичних текстів газети «Дзеркало тижня» і зробила висновок, «що навіть в умовах перекладу з близькоспорідненої мови похідний текст потребує редагування. Це пояснюється як мінімум двома чинниками. *По-перше*, близькість мов і ситуація білінгвізму лише створюють ілюзію легкості перекладу. *По-друге*, у друготворі необхідно адекватно відтворити ідейно-естетичний стрижень першоджерела, утілений у тексті через жанрово-стилістичні засоби, притаманні публіцистичному родові журналістики. Помилки під час перекладу характерних для публіцистики лексичних і граматичних засобів можуть знизити ефективність тексту, викривити авторську думку, викликати психологічний дискомфорт у читача, реакцією на який може бути відмова використовувати певну газету як комунікативний канал» [24, 280].

На матеріалі «Дзеркала тижня» побудував свою розвідку і С.Є.Доломан. Він заглибився у проблеми автоматизованого перекладу, порівняв різномовні примірники видання, проаналізував лінгвістичні і психолінгвістичні аспекти перекладу і зробив невтішний висновок: «складається враження, що українська мова нашої двомовної преси – це просто інший код російської мови, а не самостійна мова з власним набором усіх мовних рівнів, оскільки норми цих

рівнів систематично порушуються, а виражальні засоби перебувають у механічній залежності від засобів російської мови [11].

У публікації «Основні аспекти редагування перекладу культурологічних статей» на матеріалі українсько-англійських текстів доведено, що переклад (а особливо зроблений перекладачем-неносієм мови) потребує етапу редагування редактором-професіоналом, що й забезпечить контроль якості перекладу: «Для того, щоб отримати в результаті переклад відмінної якості, до роботи залучаються не лише тематичні перекладачі, а також спеціалісти-редактори, які ретельно перевіряють перекладений матеріал, узгоджуючи його з людьми, для яких текст, що перекладається, є частиною національної культури та професії. Отже, перевірка перекладу – це останній крок у процесі отримання адекватного, повноцінного перекладу» [68, 167].

Послідовність дій літературного редактора і межі його втручання у друготвір на прикладі статей музичного тижневика «What's On» показує А. С. Скорина, яка визначає структуру і методи роботи редактора над перекладним текстом і робить висновок про те, що якісне редагування відбудеться тільки тоді, коли застосовувати різні методи класифікації помилок та визначати одиниці перекладу як мінімальні одиниці тексту оригіналу, що перекладається як єдине ціле. Це допоможе зберегти індивідуальний стиль автора, його творчу манеру та спосіб викладу, а також допоможе структурувати коопераційну лінійку «автор» – «перекладач» – «редактор» [69, 127].

У публікаціях українських учених розглядаються й такі актуальні проблеми сучасності, як *зміна мовної картини світу українців під впливом, зокрема, перекладів телевізійних фільмів* [3].

Нові методи роботи над редагуванням перекладів телевізійних текстів, пошуком найкращих відповідників, а також фахові рекомендації щодо роботи вітчизняних редакторів та оцінювання якості телевізійних текстів сучасного американського телебачення перед виходом в ефір висвітлено у статті Р. І. Сегол [64]. Автор також визначила місце редактора перекладу під час адаптації українською мовою аудіовізуального іншомовного продукту шляхом назвчування, запропонувала для узгодження та спрощення роботи зайнятих у процесі назвчування осіб (як-то перекладач, редактор, автори, режисер назвчування, звукорежисер тощо) модель опрацювання аудіовізуального продукту, що дасть змогу ефективно вибудувати та створити якісний продукт [63, 51].

В аналізований період маємо публікації, присвячені українсько-іншомовному та іншомовно-українському *перекладові окремих шарів лексики*. Так, наприклад, особливості перекладу англійської кінотермінології українською мовою показано у статті О. В. Зосімової [15]; переклад українських власних назв аналізує Я. І. Суворова [72]; варіативність та труднощі перекладу фразеологічних одиниць висвітлено у статті С. А. Остапенко [44]; особливості перекладу американського комп'ютерного сленгу розглядає І. М. Міщук [36], про мовну культуру перекладу пише М. Н. Венгренівська і А. Д. Гнатюк [4].

Для редактора цікавою може бути стаття Д. Є. Муратова про *проблеми перекладу фонові інформації в рекламі* [38]. Автор показує, як у перекладі зарубіжної реклами не беруться до уваги *особливості сприймання тексту* українським адресатом, проте фонові знання автора і адресата не однакові. Це зумовлює нерозуміння або неадекватне сприйняття рекламного тексту. На солідному фактичному матеріалі дослідниця дає поради, як уникати помилок.

Стилістичний аспект перекладу рекламних текстів з англійської мови на українську також має зацікавити редакторів [1]. Автор звертає увагу на досягнення у перекладному тексті таких стилістичних особливостей реклами, як лаконічність, зрозумілість, доступність, оригінальність висловлення, літературна грамотність і витонченість подання. У статті О. В. Петрунчак «Особливості перекладу рекламних текстів» [54] переклад розглядається з позицій необхідності враховувати кілька чинників, серед яких культурний рівень певної групи людей, вік, національність, стать, соціальне походження, освіта тощо, а це вимагає творчих здібностей до продукування рекламного тексту, які виходять за межі розуміння звичайної ролі перекладача. До проблем перекладу реклами науковці підходять також і з позицій надання методичних рекомендацій перекладачам «щодо подолання основних труднощів при роботі з рекламними текстами» [58, 324].

Аналіз літератури з проблем перекладу і редагування виявив і ложку дьогтю, що дало привід замислитися над поширеною сьогодні проблемою плагіату в науці. Так, 2004 року Ю. А. Фірсова опублікувала статтю «Рекламний текст як проблема перекладу» [79], а 2012 року О. Ю. Чайковська видала друком статтю під такою самою назвою, в якій літера до літери, слово до слова, речення до речення і абзац до абзацу повторила текст Ю. А. Фірсової [84]. Та й у статті С. В. Радецької [58] списано половину думок, висловлених у статті Ю. А. Фірсової. Прикро.

Значенню відомих перекладачів і редакторів для розвитку перекладознавства присвячено в аналізованій період чимало статей. Так, маємо дослідження про роботу над перекладами Миколи Лукаша, про Григорія Кочура як редактора поетичного перекладу, про Максима Рильського як редактора перекладу, про Івана Франка як читача і редактора власних перекладів, про авторське редагування Павлом Тичиною перекладних поетичних текстів [10; 27; 55; 66; 75] та ін.

Отже, дослідження українських учених охоплюють чимало проблем редагування перекладних текстів, проте цього замало. Так, в аналізованій період майже зовсім не висвітлено питання редагування перекладів текстів технічної літератури.

Український читач сьогодні може обрати на свій смак переклад творів як класиків світової літератури, так і сучасних зарубіжних авторів. Добре було б, якби кожен (це в ідеалі!) такий переклад був об'єктивно проаналізований, а редактори не вважали такий аналіз і висловлені в ньому критичні зауваження бажанням применшити їхню непросту роботу над текстом, а розглядали лише як співпрацю, підвищення свого професійного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. М. Особливості перекладу рекламних текстів (стилістичний аспект) / О. М. Бондаренко // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 21. – С. 488-490
2. Венгрєнівська М. А. Нариси з теорії та практики редагування перекладних текстів і порівняльної стилістики (французька та українська мови): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. А. Венгрєнівська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський ун-т, 2008. – 560 с.
3. Венгрєнівська М. А. Чи можна випрати дитину (про вплив перекладу на зміни мовної картини світу українців) – зсуви в теорії, практиці чи редагуванні перекладів? / М. А. Венгрєнівська // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Київський нац. лінгвіст. ун-т. – К. : Логос, 2008. – Вип. 14. С. 65-70
4. Венгрєнівська М. А. Ще раз про мовну культуру перекладу. [Електронний ресурс] / М. А. Венгрєнівська, А. Д. Гнатюк. – Режим доступу: kulturamovu.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine36-20.pdf
5. Воєвутко Н. Ю. До питання редагування перекладів у сучасному українському перекладознавстві / Н. Ю. Воєвутко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – 2015. – № 16. – С. 204-205
6. Гречина Л. Б. Переклад і його роль в контексті розвитку цивілізації / Л. Б. Гречина // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2013. – Вип. 2. – С. 162-165
7. Губарець В. В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : навч. посібн. / В. В. Губарець. – К. : Леся, 2007. – 168 с.
8. Губарець В. В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : навч. посібн. / В. В. Губарець. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 172 с.
9. Гула Є. А. Редагування як один з головних чинників якісного перекладу. [Електронний ресурс] / Є. А. Гула. – Режим доступу: <http://www.uta.org.ua/data/loads/Gula.pdf>.
10. Дворніков А. С. Переклади Миколи Лукаша у світлі постколоніальних досліджень / А. С. Дворніков // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. – 2011. – № 44. – С. 48-51
11. Долман С. Є. Двомовна газета у дзеркалі перекладознавства. [Електронний ресурс] / С. Є. Долман. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1512>
12. Євсеєнко О. О. Музичний переклад: мовний та мовленнєвий аспекти (на прикладі домрового перекладу) / О. О. Євсеєнко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2011. – № 6. – С. 200-202
13. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування / М. С. Зарицький. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – 120 с.
14. Зорівчак Р. П. Художній переклад в Україні і буття нації. Спроба історико-літературноно осмислення / Р. П. Зорівчак // Записки Перекладацької Майстерні. – Т. 1. – Львів: Простір-М, 2001. – С. 9-11
15. Зосімова О. В. Особливості перекладу англійської кінотермінології українською мовою / О. В. Зосімова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 14(1). – С. 93-99
16. Іваницька М. Л. Роль літературного редактора в контексті українсько-німецького перекладу / М. Л. Іваницька // *Studia philologica*. – 2014. – Вип. 3. – С. 104-108
17. Кавун Н. Теорія художнього перекладу в сучасній літературознавчій рецепції: лексичний аспект / Н. Кавун // Вісник Черкаського університету. Філологічні науки. – 2013. – № 5 – С. 41-44

18. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
19. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / В. І. Карабан, Джеймс Мейс. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 607 с.
20. Кіщенко Ю. В. Чинники, які впливають на процес перекладу тексту / Ю. В. Кіщенко // Наукові записки Херсонського державного університету. Серія: Філологічна. – Вип. 11. – 2009. – С. 46-50
21. Ковальчук І. В. Художній переклад як об'єкт редагування / І. В. Ковальчук // Наукові записки Інституту журналістики. – 2011. – Т.42. – С.167-173.
22. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І. В. Ковальчук.. – Вінниця. «Нова Книга», 2003. – 448 с.
23. Косинська Ю. В. Переклад як об'єкт авторського й професійного редагування / Ю. В. Косинська // Наукові записки Інституту журналістики. – 2013. – Т. 52. – С. 203-205
24. Косинська Ю. В. Редагування перекладів публіцистичних творів у практиці видання двомовної газети: деякі спостереження та узагальнення / Ю. В. Косинська // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 54. – С. 276-281
25. Косинська Ю. В. Редагування перекладної літератури: історіографія наукової думки / Ю. В. Косинська // Поліграфія і видавнича справа. – 2014. – № 1-2. – С. 46-55
26. Косинська Ю. В. Термінологічне підґрунтя дослідження роботи редактора над перекладом / Ю. В. Косинська // Держава та регіони. Соціальні комунікації. – 2013. – № 1. – С. 140-145
27. Косинська Ю. В. Максим Рильський як редактор перекладу / Ю. Косинська // Стиль і текст. – 2013. – Вип. 14. – С. 129-135
28. Косинська Ю. В. Редакторське опрацювання художнього перекладу: на прикладі української та російської мов / Ю. Косинська // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2012. – № 1. – С. 130-137
29. Лановик М. Б. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції / М. Б. Лановик. – Тернопіль, 2006. – 470 с.
30. Миронюк Н. П. Проблема редагування перекладів: сучасний стан і перспектива вирішення / Н. П. Миронюк // Рациональное применение научных знаний: материалы XXVII Междунар. науч.-практ. конф., Горловка 15-16 ноября 2012. – С. 129-130
31. Миронюк Н. П. Використання спостережень за синонімією у перекладах на заняттях з української мови професійного спрямування / Н. П. Миронюк // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – 2013. – Вип. 4. – С. 65-69
32. Миронюк Н. П. Український варіант роману Раймонда Коурі «The lest templar» («Останній тамплієр»): редакторський погляд / Н. П. Миронюк // Держава та регіони. Серія: Гуманіт. науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 30-37
33. Міронова Д. В. Принципи редагування художнього перекладу / Д. В. Міронова // Технологія і техніка друкарства. – 2008. – Вип. 3-4. – С.187-195
34. Міронова Д. В. Редагування художнього перекладу: функціональний і структурний аналіз (комунікативний аспект) / Д.В. Міронова // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – С. 254-259
35. Міронова Д. В. Принципи редагування художнього перекладу / Д. В. Міронова // Технологія і техніка друкарства. – 2008. – Вип. 3-4. – С.187-195
36. Міщук І. М. Особливості перекладу американського комп'ютерного сленгу українською мовою / І. М. Міщук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 9(1) . – С. 69-72
37. Москаленко М. Тисячоліття перекладу у державі слова / М. Москаленко // Тисячоліття. Поетичний переклад України-Русі. – К. : Дніпро, 1995. – С. 37

38. Муратов Д. Є. Фонова інформація в текстах візуальної реклами як проблема перекладу / Д. Є. Муратов // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. – №39. – 2005. – С.42-45
39. Науменко А. Складові індивідуального стилю перекладача як чинник, руйнуючий оригінал / А. Науменко // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Випуск 89 (1). – С.25-30
40. Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор: порадник з української мови / Н. Ф. Непийвода. – Київ : Українська книга, 1998. – 238 с.
41. Новицька О. А. Фахові мови як об'єкт перекладознавчих і лінгвістичних досліджень (на матеріалі юридичних текстів новогрецької мови) / О. А. Новицька // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 9(1) – С. 73-78
42. Носко А. Авторське редагування на підготовчому етапі творчого процесу. [Електронний ресурс] / А. Носко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2012_2/files/SC212_26.pdf
43. Основи теорії редагування перекладів: конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 88 с.
44. Остапенко С. А. Практичні засади варіативності та труднощів перекладу фразеологічних одиниць (за романом Марка Твена «Пригоди Тома Соєра») / С. А. Остапенко // Записки з романо-германської філології. – 2013. – Вип. 1. – С. 153-160
45. Партико З. В. Нормативний аспект редагування перекладів / З. В. Партико // Держава та регіони. Серія: Гуманіт. науки. – 2011. – Вип. 4. – С. 112-119
46. Партико З. В. Норми редагування перекладів / З. Партико // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 7. – С. 9-14
47. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури: Міжнародні угоди в галузі прав людини: навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Т.В. Ганічева. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 416 с.
48. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури: Система державного управління США: навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, О. В. Ребрій. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 480 с.
49. Переклад англомовної економічної літератури: навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, І. О. Пенькова, І. П. Ярошук. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 416 с.
50. Переклад англомовної економічної літератури: економіка США: загальні принципи: навчальний посібник / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, І. О. Пенькова, І. П. Ярошук; За ред. Л. М. Черноватий, В. І. Карабан. – Вид. 2-е. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 380 с.
51. Переклад англомовної психологічної літератури : навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Т. Б. Хомуленко, О. О. Волкова. – Вінниця : Нова книга, 2012. – 232 с.
52. Переклад англомовної технічної літератури: навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, О. О. Омелянчук. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 380 с.
53. Переклад англомовної юридичної літератури: навч. посібн. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Ю. В. Іванко, І. П. Ліпка. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 656 с.
54. Петрунчак О. В. Особливості перекладу рекламних текстів [Електронний ресурс] / О. В. Петрунчак. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_91212_PNI_2012/Philologia/6_10.09.26.doc.htm. – Назва з екрану.
55. Прутько С. О. Максим Рильський в історії українського перекладу / С. О. Прутько // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2008. – Вип. 15. – С. 166-173
56. Пузанов В. М. Виникнення й розвиток редагування перекладів (доба формування теорії) / В. М. Пузанов // Держава та регіони. Соціальні комунікації. – 2013. – № 1. – С. 150-154

57. Пузанов В. М. Виникнення та розвиток редагування перекладів: доба авторедагування / В. М. Пузанов // Держава та регіони. Сер. : Соц. комунікації. – 2012. – № 4. – С. 163-169
58. Радецька С. В. Методичні рекомендації щодо прагматичної адаптації при перекладі реклами. / С. В. Радецька // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. ХНТУ. Збірник наукових праць. – №2 (5). 2011. – С. 323-327
59. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навч. посібн. / О. В. Ребрій. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 240 с.
60. Сегол Р. І. Редактор перекладу в системі сучасного комунікативного процесу / Р. Сегол // Наукова школа Романа Іванченка. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: [До 80-ї річниці від дня народження вченого, завідувача кафедри видавничої справи та редагування ВПІ НТУУ «КПІ» професора Р. Г. Іванченка (1929-2004)]. – 2010. – С. 149-157
61. Сегол Р. І. Компетенції редактора перекладу в міжкультурній комунікації / Р. І. Сегол // Технологія і техніка друкарства. – 2014. – Вип. 3. – С. 113–119
62. Сегол Р. І. Редагування перекладу текстів англomовних телесеріалів : автореф. дис. канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.05 / Р. І. Сегол ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К., 2010. – 16 с.
63. Сегол Р. Редагування перекладу аудіовізуальних творів для назвчування / Р. Сегол // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 1. – С. 49-51
64. Сегол Р. І Роль редактора перекладу в опрацюванні американських телесеріалів [Електронний ресурс] / Р. Сегол // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 10. – С. 41-44.
65. Селіванова Е. А. Общение и перевод / Е. А. Селіванова // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Випуск 89 (1). – С. 113 – 116
66. Семісенко А. О. Авторське редагування Павлом Тичиною перекладних поетичних текстів / А. О. Семісенко // Держава та регіони. Сер. : Соц. комунікації. – 2012. – № 2. – С. 127-133
67. Сидоренко І. В. Вплив особистості перекладача на результат художнього перекладу (на матеріалі перекладу оповідання Фр. Кафки «Der Landarzt») / І. В. Сидоренко // Всеукраїнська наукова конференція за участю молодих учених «Філологічна наука в інформаційному суспільстві». – 10 квітня 2014 року. – К., 2014
68. Скорина А. С. Основні аспекти редагування перекладу культурологічних статей / А. С. Скорина // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2010. – Вип. 11. – С. 162-167
69. Скорина А. С. Праксеологічні засади дій перекладача-редактора в роботі над публіцистичним текстом / А. С. Скорина // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2010. – Спец. вип. – С. 123-128
70. Смирнова Т. В. Соціально-комунікативна природа реклами. – К. : Collegium, 1998. – № 5. – С. 81-130
71. Стріха М. В. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. В. Стріха. – К. : Факт, 2006. – 344 с.
72. Суворова Я. І. Лінгвокультурологічні проблеми трактування українських власних назв при перекладі (на матеріалі п'єси українського драматурга Неди Нежданої «Той, що відчиняє двері») / Я. І. Суворова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 9(1) . – С. 94-99
73. Сучасні концепції творчості у перекладі: [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
74. Тараненко О. Г. Використання семного аналізу як засобу відтворення концептуалізації дійсності при перекладі / О. Г. Тараненко // Лінгвістика. – 2013. – № 1. – С. 87-94

75. Теплий І. М. Іван Франко як читач і редактор власних перекладів / І.М. Теплий // Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна. – 2013. – Вип. 58. – С. 262-284
76. Терехова С. І. Основи перекладознавства: навч. посібн. / С. І. Терехова; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – Вид. 2-ге, випр. і доповн. – Київ : Видавн. центр КНЛУ, 2014. – 247 с.
77. Українське перекладознавство ХХ сторіччя: бібліографія / ЛНУ імені Івана Франка, НТШ; склав Т. Шмігер; [автори передм.: Р. П. Зорівчак, Т. В. Шмігер; наук. ред. Р. П. Зорівчак]. – Львів, 2013. – 626 с.
78. Федорова Л. О. Філософський дискурс та прагматичні проблеми його перекладу / Л. О. Федорова, Ю. В. Янко // *Studia philologica*. – 2012. – Вип. 1. – С. 117-119
79. Фірсова Ю. А. Рекламний текст як проблема перекладу / Ю. А. Фірсова // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2004. – № 17. – С. 250-251
80. Хан О. Г. Особливості перекладу реалій у контексті детективної оповіді / О. Г. Хан // Південний архів. Сер. : Філологічні науки. – 2009. – Вип. 46. – С. 105-109
81. Холод У. Модально-прагматичний дискурс текстів постмодерної літератури (на матеріалах чеських та українських перекладів) / У. Холод // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2012. – Вип. 17. – С. 127-136
82. Чайковська О. Ю. Рекламний текст як проблема перекладу / О. Ю. Чайковська // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. – 2012. – Вип. 25. – С. 120-121
83. Чайковська О. Ю. Шляхи покращення якості комп'ютерного перекладу / О. Ю. Чайковська // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. – 2013. – Вип. 36. – С. 384-385
84. Чайковська О. Ю. Рекламний текст як проблема перекладу / О. Ю. Чайковська // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. – 2012. – Вип. 25. – С. 120-121
85. Чередниченко О. І. Про мову і переклад: мова в соціокультурному просторі, переклад як міжкультурна комунікація / О. І. Чередниченко. – Київ : Либідь, 2007 – 248 с.
86. Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу. Французька мова : підручник / О. І. Чередниченко, Я. Г. Коваль. – Київ: Либідь, 1995. – 320 с.
87. Шепель Ю. О. Основи літературного редагування і стилістика : навч. посіб. для практ. занять для студ. спец. «Переклад» / Ю. О. Шепель, А. В. Чернова; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. – 117 с.
88. Шмігер Т. В. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя / Т. В. Шмігер; передм. Р. П. Зорівчак. – Київ : Смолоскип, 2009. – 342 с.
89. Шпак В. К. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти: навч. посібн. / В. К. Шпак, Л. П. Дегтярьова. – К. : Знання, 2005. – 310 с.

Харчук Е. Теория и практика редактирования перевода (1990-2015)

Статья посвящена обзору учебных изданий и научных исследований по вопросам переводческой деятельности и редактирования переводов в период с 1990 по 2015 год.

Ключевые слова: редактирование, перевод, редактирование перевода, ошибки перевода, теория редактирования переводных текстов.

Kharchuk E. The theory and practice of editing of the translated texts (1990-2015)

The article is devoted to the review of scientific studies of the on issues of translation and editing of translations between 1990 and 2015.

Key words: editing, translation, edit translation, translation errors, editing of the translated texts.